

Siri Nevermo Guttelvik

Taus kunnskap og toppidrettslæreren

En kvalitativ studie

Bacheloroppgave i kroppsøving og idrettsfag

Veileder: Martin Nesse

Mai 2019

Siri Nevermo Guttelvik

Taus kunnskap og toppidrettslæreren

En kvalitativ studie

Bacheloroppgave i kroppsøving og idrettsfag
Veileder: Martin Nesse
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med Lektorutdanningen for kroppsøving og idrettsfag ved Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, NTNU. Vi vil rette en stor takk til vår veileder Martin Nesse, for god veiledning og tilgjengelighet under hele skriveprosessen.

Videre vil vi også takke våre informanter for å ha tatt seg tid til intervju som har gitt oss innsikt i deres livsverden. Vi setter pris på de tankene og meningene dere har delt med oss.

Tilslutt ønsker vi å takke familie og venner for korrekturlesning og støtte underveis. Denne oppgaven har skapt engasjement og nysgjerrighet hos oss. Vi opplever at prosessen har vært svært lærerik.

Takk!

Sammendrag

Denne oppgaven handler om taus kunnskap og toppidrettslæreren. Taus kunnskap er en form for kunnskap som ikke kan uttrykkes verbalt og den karakteriseres av innøvde kroppslige ferdigheter. Studien undersøker hvordan og i hvilken grad en toppidrettslærer får brukt sin tause kunnskap mot ferdighetsutvikling av toppidrettslever.

Det er blitt benyttet et kvalitativ design ettersom en kvalitativ forskningsmetode kan være hensiktsmessig dersom en ønsker å få tilgang til subjektets livsforståelse. Det ble derfor utformet et kvalitativt forskningsdesign med dybdeintervju som metode. Det er totalt fire informanter som har stilt til intervju og de kommer fra to ulike videregående skoler som tilbyr toppidrett som programfag. Innsamlet data ble sortert i et sorteringsbasert kodeark.

Funnene illustrerte at taus kunnskap preger en toppidrettslærers hverdag. Videre blir det belyst at informantene virker samstemte når det kommer til samarbeid internt og noenlunde eksternt. Dataen illustrere også at det er et stort fokus blant toppidrettslærerne på å skape selvstendige toppidrettsutøvere gjennom bevisstgjøring og refleksjon.

Nøkkelord: taus kunnskap, toppidrettslærere, ATDE-modellen

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
2. Kunnskap og miljø	3
2.1 <i>Kunnskap</i>	3
2.1.1 Taus kunnskap	4
2.2 <i>Individets kunnskap i organisasjonskulturen</i>	5
2.3 <i>The Athletic Talent Development Environment model</i>	6
3. Metode	8
3.1 <i>Valg av metode</i>	8
3.2 <i>Intervju</i>	8
3.3 <i>Intervjuguide</i>	9
3.4 <i>Tilgang på felt og rekruttering av utvalg</i>	9
3.5 <i>Gjennomføring</i>	10
3.6 <i>Behandling av data</i>	12
3.7 <i>Reliabilitet og validitet</i>	12
4. Taus kunnskap og toppidrettslæreren	15
4.1 <i>En presentasjon av taus kunnskap hos informantene</i>	15
4.1.1 IP1 og IP2 fra skole A	16
4.1.2 IP3 og IP4 fra skole B	16
4.2 <i>Utvikling av taus kunnskap hos en toppidrettslærer</i>	17
4.3 <i>Taus kunnskap på mikronivå i ATDE-modellen</i>	20
4.3.1 Forbund, klubb, krets og skole	21
5. Avslutning	24
6. Litteraturliste	25

VEDLEGG

1. Innledning

Toppidretten har fått en større betydning og anerkjennelse i Norge i løpet av de siste tiårene, noe som har ført til en økt verdi og status i samfunnet (Utdanningsdirektoratet, 2006). Hos Olympiatoppen (2013) står den kunnskapsbaserte toppidretten sentralt og gjennom filosofien ”Sammen om de store prestasjonene” skal toppidrettsutøvere realiseres. Toppidrett har i senere tid dukket opp som et programfag i skolen. Programfaget skal ifølge Utdanningsdirektoratet (2006:2) ”... bidra til at Norge får bevisste idrettsutøvere som kan oppnå gode resultater både regionalt, nasjonalt og internasjonalt”. De elevene som ønsker å satse på idrett skal derfor få muligheten til å kombinere videregående opplæring med egeninteresse. Gjennom opplæringen skal toppidrett gi elevene muligheten til å oppleve glede, mestring, utfordringer og spenning (Utdanningsdirektoratet, 2006). I hovedsak skal opplæringen ta utgangspunkt i idrettens verdigrunnlag og på bakgrunn av dette også ivareta moralske og etiske verdier. Gjennom målrettet trening skal elevene oppnå en bevisstgjøring av holdninger og verdier. Faget skal i tillegg gi elevene en forståelse av hva som kreves av en toppidrettsutøver (Utdanningsdirektoratet, 2006).

I 2008 kom tilbudet om spissa toppidrett i norsk videregående skole. Tilbudet er forbeholdt morgendagens toppidrettsutøvere, det vil si de aller beste utøverne i sin gren. Dette er et samarbeidsprosjekt mellom fylkeskommunen, Olympiatoppen og enkelte videregående skoler. Tilbudet skal gagne eleven i den forstand at det skal bli gitt en god tilrettelegging som gjenspeiles av kunnskapsrike lærere og godt samarbeid (Skolens styringsdokument anonymisert på grunn av konfidensialitet). På bakgrunn av dette kan det være spennende å se nærmere på toppidrettstilbudet i den videregående skole. I en nyhetsartikkel fra 25. desember 2017 skriver journalisten Aulstad (2017) om utviklingskulturen som står bak noen av de store idrettsprestasjonene i Norge. På toppidrettslinja hos Heimdal videregående skole i Trondheim er en avhengig av et tett samarbeid mellom forbund, klubb, krets og skole. Dette er trolig en forutsetning for å lykkes i idretten. På skolen har de dyktige trenere og lærere med erfaring fra idretten som gjør utviklingskulturen karakteristisk (Aulstad, 2017).

I denne oppgaven vil toppidrettslærerens kunnskap og samarbeid bli belyst ytterligere. Gotvassli (2012) skriver at toppidrett, sett i lys av kunnskap, har en større betydning i form av kompetanse. Denne kompetansen består av ferdigheter, holdninger og kunnskap. Toppidrettslærerens kunnskap kan utspille seg i ulike kulturer avhengig av hvor

vedkommende befinner seg. En del av denne kunnskapen bygger på erfaringer og er kjent som taus kunnskap. Gjennom en kroppsliggjøring av taus kunnskap vil kunnskapen kunne overføres til toppidrettseleven (Gotvassli, 2012). På bakgrunn av dette lyder problemstillingen som følgende:

Hvordan kan en forstå en toppidrettslærer sin tause kunnskap i organisasjonskulturen?

Avslutningsvis ønsker jeg å redegjøre for at jeg og Ane Lian Hansen har samarbeidet i denne skriveprosessen, derfor vil store deler av bacheloroppgaven være lik. Både teori- og metodekapittelet er utformet i fellesskap. Diskusjonskapittelet er skrevet individuelt med unntak av underkapittel 4.1 En presentasjon av taus kunnskap hos informantene. En individualisering av oppgavene er gjort gjennom å utforme ulike problemstillinger som har ført til en ulik vinkling av samme tema.

2. Kunnskap og miljø

I dette kapittelet vil det teoretiske grunnlaget for oppgaven presenteres. Innledningsvis vil det bli redegjort for kunnskapsbegrepet og på bakgrunn av dette vil taus kunnskap bli ytterligere belyst. Videre vil teori om individets kunnskap i en organisasjon bli introdusert. Tilslutt vil *The Athletic Talent Development Environment model* utformet av Henriksen, Stambulova & Roessler (2010) bli beskrevet, ettersom den tar for seg hele miljøet til en idrettsutøver hvor en blant annet finner toppidrettslæreren.

2.1 Kunnskap

Kunnskapsbegrepet er komplekst og flere lignende begreper kan relateres til det, deriblant kompetanse, ferdigheter og informasjon (Nonaka, 1994). Disse tre begrepene danner basen for kunnskapsbegrepet. Informasjonsbegrepet kan bli sett på som grunnmuren, mens kompetansebegrepet og ferdighetsbegrepet kan sees på som metoder for å kunne være i stand til å møte problemstillinger og arbeidsoppgaver på en hensiktsmessig måte (Nonaka, 1994).

For å forvalte kunnskap må yrkesutøveren være sertifisert innenfor bestemte områder og fagfelt. I lys av dette er utdanning av en viss lengde nødvendig for å kunne utøve ulike profesjoner. Profesjonell yrkesutøvelse skal derav gagne befolkningen i sin helhet gjennom vitenskapelig kunnskap (Grimen, 2008). Ifølge Nonaka & Krogh (2009) er kunnskap først og fremst rettferdiggjort av sann tro, og basert på et samspill med verdenen vi lever i, rettferdiggjøres kunnskapen vi innehar. I tillegg kan kunnskapen sees på som en virkelighet av handlinger basert på ferdigheter (Nonaka & Krogh, 2009). Kunnskapsgrunnlaget hos profesjoner synes å være komplekst. I bunn og grunn kan de kjennetegnes av teoretiske innsikter fra ulike fagfelt, praktiske ferdigheter samt fortrolighet i spesifikke situasjoner (Grimen, 2008).

Nonaka & Krogh (2009) deler kunnskapen inn i eksplisitt og taus. Eksplisitt kunnskap beskrives som bevisst kunnskap, med andre ord kunnskap en kan uttrykke verbalt. Kunnskap formulert i setninger, tegninger og skrijving er eksempler på dette (Nonaka & Krogh, 2009). Denne kunnskapen vil ikke bli utdypet noe ytterligere i denne oppgaven.

2.1.1 Taus kunnskap

Det var Polanyi (1983) som etablerte begrepet om taus kunnskap gjennom sitatet ”we can know more than we can tell”. Lubit (2001) hevder at taus kunnskap utvikles i underbevisstheten og at mennesker kan lære om det underliggende komplekset knyttet til taus kunnskap uten å være klare over det. På bakgrunn av dette kan det være vanskelig å forklare hvorfor en vet eller kan enkelte ting. Taus kunnskap utvikles også i bestemte miljø og omhandler det å ha erfaringer innenfor noe spesifikt hvor en også kan ha samarbeidet med eksperter eller noen med mer kompetanse enn seg selv innenfor en spesiell aktivitet eller idrett (Lubit, 2001).

Taus kunnskap beskrives som kunnskap knyttet til sansene våre, taktile erfaringer, intuisjon, ferdigheter i form av bevegelse samt mentale modeller som en i bunn og grunn ikke kan uttrykke verbalt (Nonaka & Krogh, 2009). Med andre ord så er taus kunnskap kroppsliggjort (Grimen, 2008). Det vil si at en kan utøve taus kunnskap uten at en trenger å si noe, men ikke uten at kroppen gjør noe. Denne formen for kunnskap karakteriseres av innøvde kroppslige ferdigheter som samsvarer med omgivelsene og i mindre grad av språk. Taus kunnskap har dermed spilt en viktig rolle i profesjonsfagene (Grimen, 2008). Dette fordi profesjonsfag stiller krav om praktisk yrkesutøvelse. Av den grunn kan meningsfulle sammenhenger bli skapt gjennom praktisk yrkesutøvelse i tillegg til teoretisk integrasjon (Grimen, 2008). Nettopp fordi diskusjonene rundt dette begrepet legger sitt fokus på hvordan mennesker tenker, erfarer, bedømmer og ikke minst handler ut ifra noe som ikke kan artikuleres verbalt (Grimen, 2008).

Ifølge Lubit (2001) kan taus kunnskap deles inn i fire kategorier. Den første kategorien handler om praktiske ferdigheter, det vil si kroppens evne til å formidle kunnskap. Den andre kategorien omfavner de mentale prosessene i hjernen. De mentale prosessene går ut på hvordan en forstår, tolker og analyserer situasjoner en møter. Med andre ord, de kan bli sett på som et hjelpemiddel for hvordan en plukker ut relevante deler av en situasjon, hvordan en forstår situasjonen og hvordan finne en løsning på den. Den tredje kategorien innebærer hvordan taus kunnskap påvirker våre avgjørelser, dette i lys av nevnte prosesser. Ifølge Lubit (2001) er måten en velger å ta en avgjørelse på avhengig av vane og mentale mønstre. Gjennom for eksempel observasjon av hvordan andre velger å ta avgjørelser, utvikles en egen måte å ta avgjørelser på. For å komme frem til den beste løsningen, baseres ofte valget av en avgjørelse på tidligere erfaringer i lignende situasjoner. En annen metode er å gå gjennom

fordeler og ulemper ved avgjørelsen. Den fjerde kategorien omhandler det formelle ved en organisasjon. Det vil si at når en er ansatt hos en organisasjon blir den tause kunnskapen påvirket av det formelle i form av regler og hvordan en som ansatt må forholde seg til dette. En bør altså handle ut ifra organisasjonens forventninger og krav. Kunnskapen en innehar legger sitt fundament i rutinene hos organisasjonen (Lubit, 2001).

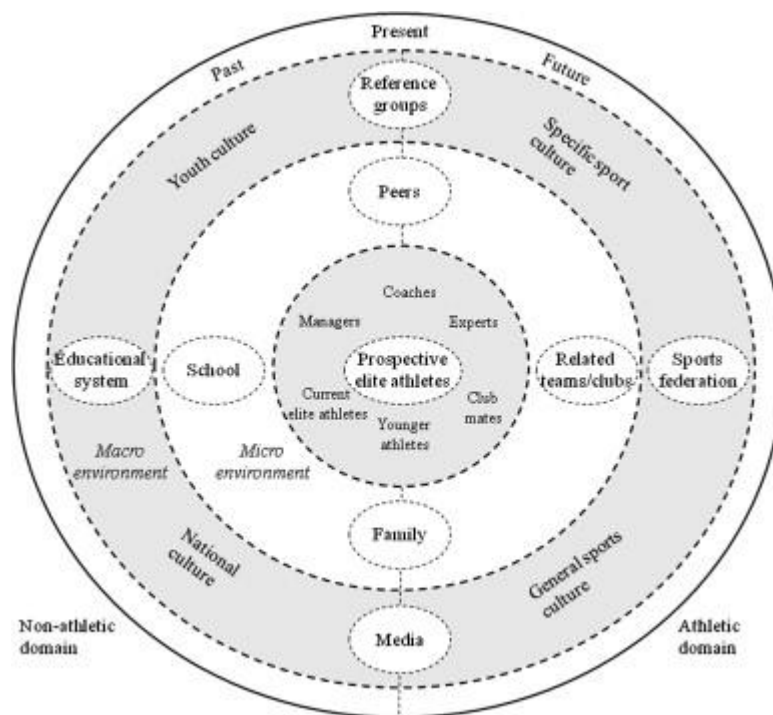
2.2 Individets kunnskap i organisasjonskulturen

Ifølge Gotvassli (2012) utgjør individets tause kunnskap selve grunnlaget for dens valg og atferd i en organisasjon. Gotvassli (2012) hevder ytterligere at individet har en tilhørighet til organisasjonen. Eriksson-Zetterquist, Kalling, Styhre & Woll (2015) beskriver også individuelle faktorer og individets adferd som vesentlig for organisasjonen. Organisasjonskulturen omhandler både formelle og uformelle normer, og regler. Disse er det individet selv som tolker i organisasjonen. Individuelle kvaliteter er selve fundamentet og organisasjonen er avhengig av dem. På denne måten kan en si at individet i en organisasjon påvirker organisasjonskulturen (Eriksson-Zetterquist et al., 2015).

Innenfor organisasjonsteori finnes det også en sentral idé som går ut på at individet oppnår et bedre resultat dersom det samarbeider med andre i organisasjonen (Eriksson-Zetterquist et al., 2015). Gjennom samarbeid kan individet oppnå noe mer enn på egen hånd og samtidig jobbe sammen mot et felles mål. Det kan være en logikk i at individet ønsker å dele kunnskap dersom den gagnar fellesskapet. Noen mener at organisasjonen ikke innehar mer kunnskap enn summen av individenes kunnskap, mens andre mener at organisasjonen innehar en form for kunnskap som ikke kan tilføres til individers kunnskap (Eriksson-Zetterquist et al., 2015). Begge disse synspunktene utgjør den individuelle kunnskapen i en organisasjon. Kunnskapsbeholdningen i organisasjonskulturen kan sies å være et resultat av individene i den og individenes kunnskap kan bidra til måloppnåelse. Individets tause kunnskap kan overføres til andre. Kunnskapen kan altså gå fra en taus tilstand til en ny taus tilstand. Ifølge Gotvassli (2012) kan kunnskapsoverføringen oppstå i situasjoner hvor den som skal tilegne seg ny kunnskap, observere handlingene til den som kan faget. Denne formen for kunnskapsoverføring er typisk i praktiske yrker, som for eksempel mellom en toppidrettslærer og toppidrettselev.

2.3 The Athletic Talent Development Environment model

I en organisasjonskultur har kunnskap utviklet seg til å bli det viktigste konkurransefortrinnet (Gotvassli, 2012). For å oppnå målene organisasjonen har satt seg er det viktig å prestere best mulig. Ifølge Henriksen et al. (2010) oppnår enkelte idrettsmiljøer større suksess enn andre når det kommer til talentutvikling. *The Athletic Talent Development Environment model*, også kjent som ATDE-modellen, tar for seg viktige faktorer bak en potensiell idrettsutøvers suksess (Henriksen et al., 2010). Hovedfunksjonene i modellen er å hjelpe unge talenter til å gjennomgå en vellykket overgang fra aldersbestemte klasser til elitenivå i idretten. ATDE-modellen beskriver en bestemt utøvers miljø og redegjør for rollene og funksjonene hos de ulike dimensjonene samt relasjonene innenfor miljøet for talentutviklingsprosessen (Henriksen et al., 2010).

Figur 1: *The Athletic Talent Development Environment model* (Henriksen et al., 2010).

I midten av ATDE-modellen er den potensielle eliteidrettsutøveren plassert. Modellen er økologisk i den forstand at utviklingen av en idrettsutøver er påvirket av konteksten hvor utviklingen skjer (Henriksen et al., 2010). Modellen er også holistisk i tre forståelser, den inkluderer både atletisk og ikke-atletisk domene, mikro- og makronivå, samt tidsperspektiv. Det atletiske domene tar for seg direkte påvirkningsfaktorer fra deler av miljøet til utøveren, hvor en blant annet finner treneren og klubben. Det ikke-atletiske domene ser på faktorer som ikke påvirker utøveren direkte, det vil si andre sosiale og kulturelle aspekter ved utøverens liv

(Henriksen et al., 2010). Mikronivået omhandler miljøet hvor utøveren samhandler, har regelmessig kontakt og er i interaksjon med andre. Makronivået referer til sosiale settinger, tradisjoner og verdier som påvirket utøveren, men som ikke nødvendigvis inkluderer utøveren selv. I den ytterste dimensjonen på ATDE-modellen blir fortid, nåtid og fremtid presentert ettersom de er dynamiske og gjensidig påvirkelig av hverandre, noe som kan være avgjørende for å følge med på utviklingen av den fremtidige toppidrettsutøverens miljø (Henriksen et al., 2010).

ATDE-modellen presenterer en holistisk økologisk tilnærming av ferdighetsutvikling hos en potensiell elite idrettsutøver (Henriksen et al., 2010). Modellen kan gi en forståelse av det totale miljøet utøveren befinner seg i. Treneren er, som tidligere nevnt, en sentral direkte påvirkningsfaktor på utøveren i mikronivået. En langsiktig strategi og planlegging, enhetlig kommunikasjon og støtte, individuelle treningsprogrammer og å legge vekt på en utøvers fremgang istedenfor tidligere resultater er sentrale trekk hos en trener (Henriksen et al., 2010).

Tidligere forskning

I en nyere forskningsartikkel utarbeidet av Aalberg & Sæther (2016) ble organiseringen av ferdighetsutvikling i Rosenborg BK undersøkt, ettersom klubben er en av Norges ledende klubber innenfor dette feltet. Forskningsartikkelen belyste hvordan Rosenborg benyttet seg av en holistisk økologisk tilnærming lik ATDE-modellen. Resultatene i forskningsartikkelen illustrerte videre at Rosenborg har et tett samarbeid med en lokal videregående skole. En av grunnene til det nære samarbeidet, var hovedtrenerens stilling hos den lokale skolen. Koordineringen av både skole, klubb, lærere og trenere ble i artikkelen omtalt som positivt for ferdighetsutvikling (Aalberg & Sæther, 2016).

3. Metode

I dette kapittelet vil det metodiske grunnlaget for oppgaven presenteres. Innledningsvis vil det bli redegjort for valget av metode, og på bakgrunn av metoden som er valgt vil det deretter bli presentert en intervjuguide. Videre vil det bli gitt en beskrivelse av rekruttering av informanter, gjennomføring av intervju og behandling av data. Tilslutt en refleksjon rundt reliabiliteten og validiteten av dataen som ble samlet inn til oppgaven bli illustrert.

3.1 Valg av metode

Kvalitativ og kvantitativ forskning fremstår som to fundamentale tilnærminger innenfor samfunnsforskning vedrørende det å fremskaffe og analysere informasjon (Tjora, 2017). Våre to problemstillinger omhandler subjektets forståelse av et fenomen og derfor vil det være nødvendig å få tilgang på hvordan subjektene forstår sin livsverden. Ved en slik tilnærming er det naturlig å utforme et kvalitativt design. Kvalitativ forskningsmetode kan være fordelaktig når en skal vektlegge forståelse i en større grad enn forklaring. Metoden gir også en nærhet til forskningsfeltet gjennom åpne interaksjoner mellom informant og forsker (Tjora, 2017). Med grunnlag i dette valgte vi derfor et kvalitativt forskningsdesign med dybdeintervju som metode for å samle inn data til vår bacheloroppgave.

3.2 Intervju

Dybdeintervju ble et naturlig valg for oppgaven da denne metoden i større grad kan bidra til å skape en fri samtale rundt utvalgte temaer (Tjora, 2017). I tillegg kan dybdeintervju bidra til å skape refleksjon hos informanten, noe vi så på som hensiktsmessig for å få innsikt i deres livsverden. Med andre ord så ønsker vi at informanten gjennom dybdeintervjuet skulle reflektere over egne erfaringer og meninger rundt den aktuelle forståelsen. Ved innsamling av data kan bortfall forekomme. Ifølge Larsen (2007) kan intervju derfor være en fordel ettersom forsker og informant møtes ansikt til ansikt, som kan forebygge bortfall. Intervju gir også forskeren muligheten til å stille utdypende spørsmål samt komme med oppfølgingsspørsmål. Informanten har muligheten til å snakke fritt samt be om oppklaring på enkelte spørsmål, noe som kan bidra til å unngå misforståelser. Å observere informanten under et intervju kan gjøre det enklere å tolke svarene (Larsen, 2007).

3.3 Intervjuguide

For å strukturere et intervju kan det være praktisk å benytte en intervjuguide. I dette tilfellet ble det utformet en semistrukturert intervjuguide (se vedlegg 2). Intervjuguiden kan til forskjell fra et spørreskjema inneholde stikkordpregede spørsmål og kan være til hjelp under intervjuet (Tjora, 2017). Videre kan intervjuguiden til et dybdeintervju ta utgangspunkt i tre faser; oppvarming, refleksjon og avrunding. Fasene kan gjenspeile ulike spørsmål med ulike typer av svar (Tjora, 2017). Vi fulgte de nevnte fasene under utformingen av vår intervjuguide. På bakgrunn av dette valgte vi å ha totalt ni ferdig formulerte spørsmål i intervjuguiden. Under hvert spørsmål ble det utformet noen stikkordspregede spørsmål i tilfellet informanten skulle utelate tema som vi oppfattet som relevante for oppgaven. Vi forsøkte også å utforme åpne spørsmål, dette for å redusere vår påvirkning på spørsmålenes svar.

Dalen (2004) skriver at de innledende spørsmålene i et intervju bør få informanten til å føle seg vel og avslappet. Intervjuguiden ble derfor åpnet med ”Hvordan ser en typisk arbeidsdag ut for deg?”. Spørsmålet ga informanten mulighet til å fortelle litt om en typisk dag i dens liv uten noen form for begrensing. Ifølge Dalen (2004) kan dette skape en økt trygghet hos informanten og samtidig legge mer til rette for den frie samtalen. Videre skal intervjuguiden også ta for seg sentrale tema, og spørsmålene som utformes skal dekke de primære områdene som skal belyses (Dalen, 2004). Med grunnlag i dette valgte vi å dele intervjuguiden inn i tre temaer under refleksjonsdelen; toppidrettslærerens bakgrunn, læreplan og utviklingskultur. Vi ønsket at de utvalgte temaene skulle gjenspeile oppgavens teoridel, hvor toppidrettslærerens bakgrunn kan knyttes opp imot kunnskap, læreplanen opp imot organisasjon og utviklingskultur opp imot ATDE-modellen. Videre er det, ifølge Tjora (2017), refleksjonsdelen i intervjuguiden som danner kjernen i intervjuet, derav var syv av totalt ni spørsmål i intervjuguiden under refleksjonsdelen. Mot slutten av intervjuet bør spørsmålene gå tilbake til å omhandle noe mer generelt (Dalen, 2004). Intervjuet ble derfor avrundet med å gi informanten mulighet til å si noe som hen ikke hadde fått sagt tidligere.

3.4 Tilgang på felt og rekruttering av utvalg

”Hovedregelen for utvalg i kvalitative intervjustudier er at man velger informanter som av ulike grunner vil kunne uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle temaet” (Tjora, 2017:130). Ettersom temaet i denne oppgaven er taus kunnskap valgte vi toppidrettslærere

som informanter da deres tause kunnskap er med på å forme morgendagens toppidrettsutøvere. For å belyse hvordan ulike parter kan oppleve samme situasjon valgte vi å rekruttere informanter innenfor ulike idretter og som var ansatt ved ulike videregående skoler. Dette gjorde vi for å fange opp mest mulig nyanser og mangfold for vår besvarelse samt for å kunne sammenligne skolene, hvis ønskelig (Dalen, 2004). Det ble derav sendt ut et informasjonsskriv (se vedlegg 1) til et begrenset antall videregående skoler. Disse skolene tilbyr et fireårig løp med spissa toppidrettstilbud. I informasjonsskrivet ble det gitt utfyllende informasjon til informantene angående oppgavens tema og formål. Informantens rettigheter ble også redegjort for samtidig som det ble presisert at deltakelse til studien var frivillig. Tilslutt ble det vedlagt en forespørsel om deltakelse i informasjonsskrivet slik at informantene kunne ta kontakt med oss dersom de ønsket å stille til intervju.

Det var to toppidrettslærere som tok kontakt. Dette resulterte i at vi søkte flere informanter da vi var ute i feltet. Etter å ha intervjuet de to første informantene spurte vi om de kjente til noen andre kollegaer som kunne tenkt seg å delta i forskningsprosjektet. Begge informantene stilte seg positive til dette og ettersom intervjuene ble lagt i lunsjpausen var det ikke vanskelig for informantene å huke tak i en kollega. Det resulterte i at de to første informantene hjalp oss å finne de to siste informantene til forskningsprosjektet. Vi endte opp med å få totalt fire mannlige informanter mellom 30 til 65 år. To av informantene hadde erfaringer fra sommeridrett og de to andre fra vinteridrett. Idretten kan sees på å være stereotypisk maskulint og funnene fra en undersøkelse utført i 2013 viser at det finnes flere mannlige trenere enn kvinner i idretten (Ingebrigtsen, 2014). På bakgrunn av dette kan det tenkes at det dermed blir enklere å få tak i mannlige informanter. Vi resonerte oss frem til at vi hadde fått samlet inn nok data etter fire intervjuer, derfor ble det ikke gjennomført flere. Ifølge Dalen (2004) bør ikke antall informanter være for stort, dette for å sikre at materialet en sitter igjen med er utfyllende og tilstrekkelig for videre arbeid med oppgaven. Samtidig er hele prosessen med intervju som forskningsmetode tidskrevende. De fire informantene vil i diskusjonen bli omtalt som IP1, IP2, IP3 og IP4, videre vil de to ulike skolene bli omtalt som skole A og skole B.

3.5 Gjennomføring

I metodelitteraturen skilles det ofte mellom en naturlig og en kunstig kontekst. En naturlig kontekst er et sted hvor informantene føler seg hjemme, mens en kunstig kontekst er et sted

hvor verken informant eller forsker føler en tilknytning til (Jacobsen, 2015). Forskning illustrerer at en informant vil kunne avgi kunstige svar dersom vedkommende befinner seg i en kunstig kontekst. Dette kalles for konteksteffekten ettersom informanten som regel opptrer ulikt i en naturlig kontekst versus en kunstig kontekst (Jacobsen, 2015). Dette tok vi hensyn til da vi etablerte kontakt med informantene. Det var to toppidrettslærere som meldte sin interesse for forskningsprosjektet vårt. Det ble dermed avtalt et separat intervju med de to, hvor informanten fikk velge tidspunkt og møteplass. Vi hadde forståelse for at informanten sine dager kan være travle, derfor ble det presisert at vi kunne stille opp når som helst og møte vedkommende hvor de måtte ønske, basert på hva som passet best for deres timeplan. Intervjuene ble å ta sted på personalrommet ved den aktuelle videregående skolen i deres lunsjpauser. Ettersom intervjuet omhandler subjektets livsverden var det naturlig å møtes på deres arbeidsplass. Her ble vi tilbudt en kopp kaffe før vi begynte intervjuet noe vi takket høflig ja til. Ifølge Tjora (2017) kan det å drikke en kopp kaffe sammen bidra til å skape en uformell stemning noe som kan føre til at en deler mer. Dette kan ha hjulpet oss til å få samlet inn relevant data.

Under intervjuet var vi to forskere tilstede sammen med informanten, hvor en av oss hadde hovedansvaret for å lede intervjuet, mens den andre kunne komme med innspill etter behov. Ifølge Dalen (2004) er det hensiktsmessig å få notert ned så mye som mulig av det informanten deler under et intervju, fordi utsagn som ikke blir notert fort kan glemmes. Derfor ble det så vi begge noterte svarene til informanten underveis, på hvert vårt digitale verktøy, da vi mente dette var mest effektivt. Hvordan intervjuet ble gjennomført kan ha påvirket informantene. Vi var begge tilstede og deltok aktivt under intervjuene noe som kan ha vært ubehagelig for informanten da vi var to og han var en. Det kan være at informanten opplevde intervjuet som prestasjonsfylt og at svarene krevde et korrekt svar. Dette var ikke et ønskelig scenario for oss og vi forsøkte derfor å opptre varsomt og ydmykt ovenfor informanten. En annen forstyrrende faktor som kan ha påvirket informanten var at vi noterte på tastatur noe som kan skape støy og sette fokuset til informanten ut av spill. De to første intervjuene varte i 45 minutter, mens det tredje varte i 60 minutter og det siste varte i 35 minutter. Tidsbruken per intervju ble et resultat av hvor mye tid informanten hadde til rådighet.

Erfaringer

Etter å ha gjennomført alle intervjuene har vi gjort oss noen erfaringer når det kommer til dybdeintervju som metode, både positive og konstruktive. En av de positive erfaringene vi sitter igjen med er informantenes interesse og engasjement for temaet utviklingskultur. Her ble spørsmålene vi stilte besvart godt og illustrert gjennom eksempler. En informant viste oss blant annet et TV-innslag hvor informanten tok del i en reportasje som kan knyttes opp imot utviklingskultur. En annen informant inviterte oss til å observere en toppidrettsklasse under en treningsøkt. På en annen side kan dette ha påvirket intervjusituasjonen i etterkant da det kan tenkes at vi gikk inn intervjuet med en forhåndsoppfatning.

3.6 Behandling av data

Ifølge Dalen (2004) leter forskeren, under bearbeidingen av data, etter indre sammenhenger. Det er derfor en forutsetning at informantene har avgitt valide og utfyllende beskrivelser under intervjuene. For å lettere kunne kategorisere innsamlet data hadde vi, som tidligere nevnt, delt spørsmålene i intervjuguiden inn i ulike temaer på forhånd. Vi valgte å renskrive feltnotatene for å kvalitetssikre at de forhåndsbestemte kategoriene også kunne brukes som koder. I vårt tilfelle ble kodene et ord eller en frase (se vedlegg 3). ”Kodene er potensiell kilde til å generere ideer som er tett forankret i empirien, i tråd med et induktivt premiss, hvor man bør unngå premature konklusjoner” (Tjora, 2017:198). Ut ifra innsamlet data plukket vi ut det vi anså som mest relevant for oppgavens problemstillinger.

Videre beskriver Dalen (2004:64) en intervjusituasjon som ”... en dialog eller mellom to parter som eksisterer i et tidsperspektiv, men som forsvinner når intervjuet er over”. På bakgrunn av dette blir dataen en sitter igjen med etter endt intervju tatt ut ifra den opprinnelige intervjusituasjonen. Materialet blir stående for seg selv og tatt ut av en kontekst, noe som kan påvirke vår bearbeiding og behandling av materialet i ettertid (Dalen, 2004).

3.7 Reliabilitet og validitet

”Forskning handler alltid om å skape troverdige resultater, det vil si god begrunnede tolkninger gjort ved systematisk analyser av empiriske data, som igjen er generert ved et nøye gjennomtenkt design” (Tjora, 2017:253). Med andre ord kan kvaliteten på forskningen vi gjør sikres ut ifra enkelte forhold. Pålitelighet, gyldighet, generaliserbarhet, transparens og

refleksivitet er kvalitetskriterier innenfor kvalitativ forskning som vi ønsker å reflektere rundt knyttet til datainnsamlingen vår (Tjora, 2017).

Pålitelighet

Under en forskningsprosess er det ideelt at vi som forskere opptrer nøytralt eller objektivt (Tjora, 2017). Dette kan være en utfordring ettersom vi har et lite engasjement ovenfor temaet det forskes på. Vårt engasjement kan bli oppfattet som støy ved at det kan påvirke resultatene, men Tjora (2017) skriver at dette støyet kan være en nødvendig ressurs, fordi det kan prege forskningsarbeidet. Vi ønsker å presisere at det å vise engasjement og kunnskap om temaet det forskes på kan være en forutsetning. Ettersom det kan styrke prosjektets pålitelighet ved å reflektere over noe en har tilfelles med informanten. Det blir med andre ord viktig å redegjøre for forhold internt i forskningsprosjektet for å styrke påliteligheten (Tjora, 2017). Vi forsøkte å opptre objektivt under intervjuene. Dette viste seg å være en utfordring da vi opplevde det som unaturlig å ikke vise engasjement og nysgjerrighet vedrørende temaene som blir belyst.

Gyldighet

I kvalitativ forskning er det ikke sikkert at vi faktisk får svar på spørsmålene vi ønsker å stille. Hvorvidt vi får svar på det vi ønsker kan knyttes til gyldighet (Tjora, 2017). Gyldigheten kan styrkes gjennom en tydeliggjøring av hvordan spørsmålene har blitt utformet og praktisert i forhold til utvalgte temaer. En redegjøring av valgene som er tatt under forskningsprosessen kan gi leseren et kritisk innblikk i presisjonen og relevansen i forskningen som er gjort. Å holde forskningen innenfor det aktuelle fagfeltet og koble dette til annen forskning som er relevant er, ifølge Tjora (2017), den mest grunnleggende kilden til høy gyldighet. Vi valgte å se på lignende forskning som har blitt gjort for å hente inspirasjon til vår egen intervjuguide. For at vi til en viss grad kunne sikre at vi fikk svar på det vi ønsket. Det ble utformet flere utkast før den endelige intervjuguiden ble ferdigstilt i samråd med veileder.

Generaliserbarhet

I samfunnsforskning er generalisering ofte et mål og innenfor kvalitativ forskning har begrepet lenge vært omdiskutert (Tjora, 2017). I denne oppgaven har vi valgt å se på naturalistisk generaliserbarhet som gir et uttrykk for hvorvidt funnene som er gjort kan være gyldig i noen andres forskning. Dette er det opp til leseren selv å vurdere. På grunnlag av dette bør forskningsprosessen og rapporteringen av den være detaljert slik at leseren får

innsikt i utførelsen, derfor har vi valgt å utdype forskningsprosessen så detaljert det lar seg gjøre.

Transparens

Transparens kan knyttes til prestasjonen av forskningsprosessen (Tjora, 2017). Vi ønsker å gi leseren av oppgaven et innblikk i våre empiriske funn og hvordan analysen av disse ble gjennomført. Derfor var det viktig å utforme et strukturert og systematisert forskningsarbeid på best mulig måte (Tjora, 2017). Målet var å gi leseren best mulig kjennskap til forskningen slik at vedkommende selv fikk vurdere om våre funn er troverdige eller ikke (Tjora, 2017).

Refleksivitet

Refleksivitet knyttet til refleksjon rundt tolkning av data. Fundamentet for dette ligger i bevisstheten rundt at empiriske data ikke trenger å gjenspeile virkeligheten (Tjora, 2017). Det er essensielt at det utføres en tolkning av tolkningen som er gjort. Det betyr at vi må tenke over vår fortolkning og i hvilken grad egne politiske, kulturelle, språklige, teoretiske og kognitive omgivelser spiller inn på dette. Ifølge Tjora (2017) påvirkes vi av denne typen faktorer under forskningsprosessen og ofte er vi ikke bevisste på dem. Derav er det avgjørende å inspisere fortolkningen for å finne ut av hva som kan ha påvirket den, dette vil gjøre forskningen refleksiv og mer troverdig. Det kan hende at vi ubevisst styrer tolkningen i den retningen vi ønsker ettersom vi besitter en viss forkunnskap og verdier. Tjora (2017) skriver videre at samarbeid mellom for eksempel studenter eller forskergrupper kan øke refleksiviteten da dette kan skape dialog og bevisstgjøring. Gjennom å samarbeide om denne oppgaven kan det hende at vi bevisstgjør hverandre fortolkninger.

4. Taus kunnskap og toppidrettslæreren

I dette kapittelet vil sentrale funn bli presentert og analysert med grunnlag i oppgavens teoretiske forankring. Innledningsvis vil informantenes tause kunnskap bli presentert ettersom jeg anser dette som viktig for leseren å få med seg. Prinsippet for anonymitet og konfidensialitet vil i dette kapittelet også bli opprettholdt så langt det lar seg gjøre. I henhold til prinsippet har oppgavens utforming vist seg å være en utfordring. Dette med bakgrunn i at oppgaven omhandler informantenes tause kunnskap og at denne bør formidles for å få frem oppgavens tematikk. Derfor vil informasjonen som gjengis være begrenset, men samtidig informativ. Videre vil taus kunnskap bli drøftet med utgangspunkt i Lubit (2001) sine fire kategorier for hvordan taus kunnskap utvikles samtidig knytte dette til teori om individets kunnskap i en organisasjon. Avslutningsvis vil ATDE-modellen og dens mikronivå bli drøftet ettersom det berører ulike elementer som er i direkte kontakt med toppidrettsutøveren, deriblant toppidrettslæreren. Denne analysen vil ta utgangspunkt i problemstillingen:

Hvordan kan en forstå en toppidrettslærer sin tause kunnskap i organisasjonskulturen?

4.1 En presentasjon av taus kunnskap hos informantene

Som lærer må en kunne forvalte kunnskap (Grimen, 2008). Jeg vurderte det derfor som relevant å presentere informantenes idretts- og utdanningsbakgrunn samt relevante yrkeserfaringer ettersom dette kan påvirke hvordan en forvalter kunnskap. I et profesjonsfag som læreryrket vil taus kunnskap være grunnleggende, spesielt hos en toppidrettslærer hvor det stilles krav til praktisk yrkesutøvelse (Grimen, 2008). Taus kunnskap er derfor gunstig for å imøtekomme problemstillinger og arbeidsoppgaver på en hensiktsmessig måte (Nonaka, 1994). Basert på et samspill med den verden vi lever i rettfærdiggjøres også den kunnskapen en innehar (Nonaka & Krogh, 2009). På bakgrunn av dette kan det tenkes at kunnskapen informantene sitter på tilpasses omgivelsene de befinner seg i. Ettersom taus kunnskap ikke kan artikuleres verbalt kan det være en utfordring å dele kunnskapen som nå skal presenteres inn i definerte begreper. Likevel kan informantenes tause kunnskap fra utdanning trolig knyttes til mentale modeller (Lubit, 2001). Således kan deres tause kunnskap fra idrettskarrieren antakelig knyttes til ferdigheter i form av bevegelse. Taus kunnskap som ligger i informantenes sanser, erfaringer og intuisjoner vil trolig gjenspeiles på flere områder og gå over i hverandre (Nonaka & Krogh, 2009).

4.1.1 IP1 og IP2 fra skole A

IP1 har undervist på toppidrettsfaget i 12 år. Før dette var IP1 svært aktiv innenfor sin idrett og har blant annet over 30 landslagskamper bak seg. Informanten har også en stødig trenererfaring fra landslaget hvor vedkommende var landslagstrener på øverste nivå i nesten 10 år. Av utdanning har IP1 fullført lektorutdanningen med fagkombinasjonen fysikk og matematikk samt studert idrett i noen år. Videre påpeker informanten at han ikke har noen trenerutdanning.

IP2 har undervist på toppidrettsfaget i snart tre år og er ansatt på trenerkontrakt. Informanten har selv vært elev på toppidrettslinja ved skole A. Etter å ha fullført grunnskolen ble det så IP2 satset fullt ut på sin idrettsgren frem til 23 årsalderen. Informanten har blant annet vært innom B-landslaget og tatt medalje i et Norgesmesterskap. Av utdanning har IP2 tatt både trenerkurs 2 og en topp trenerutdannelse samt at han skal begynne med mentaltrening. Å ta pedagogikk for å kunne bli fastansatt som lærer er ifølge IP2 opp til vurdering, men ikke noe en nødvendigvis streber etter.

På skole A er det satt av 3x3 timer til toppidrettsfaget i løpet av en uke. Alle på spissa toppidrett trener samtidig på tirsdager, torsdager og fredager. Her er det også rom for å delta på hverandre treninger. Ettersom fylkeskommunen satser på toppidrett får en midler til å dyrke toppidrettsutøvere og skole A bruker disse midlene til blant annet å ansette trenere på ettårskontrakter.

4.1.2 IP3 og IP4 fra skole B

IP3 har undervist på toppidrettsfaget i 23 år. I løpet av denne tiden har informanten blant annet vært trener for en utøver som tok medalje i et Europamesterskap. Av utdanning er IP3 adjunkt med opprykk, hvor blant annet realfagene fysikk og matematikk har hjulpet han med å forstå teknikken i sin idrettsgren. I tillegg til dette har informanten studert to år med idrett og gjennomført alt av trenerkurs.

IP4 har undervist på toppidrettsfaget i 10 år. Før dette hadde informanten en like lang karriere på landslaget og har spilt over 50 landslagskamper. I dag er han, i tillegg til lærer, assistenttrener for et U21 lag. Av utdanning er IP4 adjunkt med opprykk samt tatt en trenerutdannelse, topp trener 2 og mentaltrening 1.

På skole B er det satt av 9 eller 12 timer til toppidrettsfaget i løpet av en uke avhengig av hvilken idrettsgren en har. Med grunnlag i den innsamlede dataen virker det som om alle på toppidrett har en lærerutdanning. Av og til kommer det noen trenere innom.

4.2 Utvikling av taus kunnskap hos en toppidrettslærer

I et toppidrettsmiljø på en skole kan taus kunnskap utvikles ettersom toppidrettslæreren antakelig besitter mye erfaring fra sin tid i idretten (Lubit, 2001). Her kan toppidrettslæreren ha samarbeidet med mennesker som er mer kompetanserik enn den selv. Taus kunnskap kan med andre ord sies å ha erfaringer innenfor noe (Lubit, 2001). Gjennom datainnsamlingen ble det bekreftet at informantene brukte tidligere erfaringer i undervisning. En toppidrettslærers tidligere erfaringer og hvordan en kan få brukt dette ved ulike anledninger illustreres i dette sitatet:

”Jeg bruker tidligere erfaringer fra trenerkarrieren i stor grad. For eksempel når jeg sitter og ser på TV ser jeg de fremtidige trekkene med engang. Det kan sammenlignes med sjakk. I sjakk husker man trekkene og ser helheten i spillet. Akkurat slikt er det med ... også, jeg klarer å se trekkene før de har blitt satt til liv.” IP1 fra skole A.

Det kan trolig tenkes at IP1 beskriver en kunnskap som ikke kan settes ord på i sitatet ovenfor, men som en innehar i kroppen. Det vil si at sitatet ovenfor kan illustrere IP1 sin tause kunnskap. Hvordan taus kunnskap utvikles hos en toppidrettslærer kan sees i lys av Lubit (2001) sin teori hvor taus kunnskap deles i fire kategorier. Den første kategorien handler om kroppens evne til å formidle kunnskap altså praktiske ferdigheter (Lubit, 2001). Taus kunnskap hos en toppidrettslærer settes til liv gjennom en kroppsliggjort kunnskap og på denne måten kan kunnskapen observeres og overføres til toppidrettselever (Gotvassli, 2012). Under en fotballtrening blir en, for eksempel, presentert en rekke kunnskap både eksplisitt og taus. Den eksplisitte kunnskapen blir uttrykt gjennom verbal kommunikasjon hvor treneren forteller spillerne hvilken øvelse de skal trene på. Videre vil treneren som regel demonstrere øvelsen ettersom ikke alt kan uttrykkes verbalt og det er da taus kunnskap oppstår, fordi den blir kroppsliggjort.

Den andre kategorien omfavner hvordan en som toppidrettslærer forstår, tolker og analyserer ulike situasjoner altså hvilke mentale prosesser som skjer i hjernen (Lubit, 2001). De mentale prosessene kan sees på som et hjelpemiddel for toppidrettslæreren, da en skal forstå situasjoner og potensielt finne en løsning på de (Lubit, 2001). I et slikt tilfelle kan det være gunstig å samarbeide med andre ettersom en kan oppnå et bedre resultat gjennom et samarbeid (Eriksson-Zetterquist et al., 2015). Her kan det bli utvekslet ulike forståelser, tolkninger og analyser av en gitt situasjoner ergo det kan tenkes at de ulike partene kan utveksle kunnskap og oppnå noe større enn hva de muligens ville gjort på egenhånd (Eriksson-Zetterquist et al., 2015).

”På en skala fra 1 til 10 mener jeg at vi samarbeider på en 8. Skal en toppidrettselev delta på arrangementer og lignende får man som regel fri. Her er lærerne og trenerne flinke til å finne en balansegang.” IP2 fra skole A.

”Vi har møter på toppidrett hvor vi får diskutert på tvers av idrettene. Dette for å utveksle erfaringer samt diskutere hvordan elevene skal bli gode i sin idrett. (...) Vi har også muligheten til å benytte oss av hverandres spisskompetanse på tvers av idrettene. (...) Jeg skulle ønske det var mer tid til nettopp denne type samarbeid, men det er vanskelig både i forhold til tidsbruk og i forhold til de ulike sesonger i de ulike idrettene.” IP4 fra skole B.

Basert på sitatene fra IP2 og IP4 kan det tolkes som at de er relativt samstemte når det kommer til samarbeid selv om de kommer fra to ulike skoler. Et samarbeid mellom lærere og trenere på tvers av fag og idretter kan fremstå som gunstig da det kan gagne toppidrettseleven og dens utvikling mot å bli en toppidrettsutøver. I presentasjonen av skole A ble det nevnt at toppidrettselevene har mulighet til å delta på andre treninger innenfor de ulike spissa toppidrettene. Det vil si at hvis en toppidrettselev sliter med en skade eller noe lignende, og ikke har mulighet til å delta på sin egen treningsøkt, har en mulighet til å bli med på en styrkeøkt forbeholdt en annen idrett. Med grunnlag i hva som kommer frem i sitatet ovenfor av IP4 kan det tolkes som at skole B har en lignende ordning, men at det er vanskelig med tanke på at flere idretter har ulik sesongstart noe som påvirker hvordan treningsøktene er lagt opp. Videre påpeker informantene at denne type samarbeid er ønskelig, men vanskelig å la seg gjøre. Samarbeid er noe, som ifølge Eriksson-Zetterquist et al. (2015), det kan tenkes at det kan være fordelaktig å prioritere samarbeid ettersom en oppnår bedre resultat. På den andre

siden bekrefter IP4 at dette ikke alltid lar seg gjøre da det krever mye tid og at en er samkjørte om hvor en er i sesongen. Under datainnsamlingen kom det også frem at skolene samarbeider med Olympiatoppen og enkelte klubber i fylket. Det kan virke som om både IP2 og IP4 idealiserer samarbeid.

Den tredje kategorien innebærer hvordan taus kunnskap kan påvirke en toppidrettslærer sine avgjørelser. Når en forsøker å ta en god avgjørelse blir en ofte påvirket av gammel vane og tidligere erfaringer (Lubit, 2001). Dette kan illustreres gjennom disse sitatene:

”Av tidligere erfaringer får jeg brukt ganske mye. Selv var jeg ikke særlig flink på tilpasning og restitusjon, men dette har jeg lært av. Når man gjør slike tabber selv blir man mer rustet til å se når det ser tungt ut hos en elev.” IP3 fra skole B.

”Jeg får hele tiden brukt tidligere erfaringer fra idretten, men dette er ikke innovativt. Fallgruven er kanskje at jeg bruker den for mye. På bakgrunn av dette forsøker jeg hele tiden å fornye meg ettersom jeg kjenner på behovet for å holde meg oppdatert.” IP4 fra skole B.

Gjennom disse sitatene fra IP3 og IP4 kan det tolkes som at gammel vane og tidligere erfaringer som brukes når en skal ta en god avgjørelse i arbeidslivet har sine positive, men også konstruktive sider. Basert på sitatet fra IP3 kan det tolkes som en positiv egenskap å bruke tidligere erfaringer ettersom en kan relatere seg til toppidrettseleven og dens situasjon. Det kan også muligens tenkes at IP3 kan gi toppidrettsleven en bedre veiledning ettersom en har vært igjennom det samme selv. På den andre siden bør en trolig være klar over at tidligere erfaringer også kan ha sin fallgrube dersom en bruker den for mye som det tyder på i sitatet til IP4. Handler en alltid etter tidligere erfaringer kan det trolig bli en vanesak tilslutt og det er trolig ikke innovativt. Informanten påpeker selv at en ønsker å fornye seg slik at en føler seg oppdatert. For å unngå å handle etter gammel vane kan en gjøre som i den andre kategorien å samarbeide med andre da dette kan gi bedre resultat og trolig føre til en bedre avgjørelse.

Den fjerde kategorien omhandler det formelle ved en organisasjon, som i dette tilfellet blir det formelle ved en skole. Er en ansatt hos en organisasjon vil dens taus kunnskap bli påvirket av det formelle i form av regler og hvordan en skal forholde seg til dette (Lubit, 2001). Det er den ansatte sin oppgave å tolke både formelle og uformelle regler ved en organisasjon

(Eriksson-Zetterquist et al., 2015). Det formelle en toppidrettslærer må forholde seg til ved en skole er blant annet læreplanen. Ansatte ved skolen samt møter o.l. er også noe en toppidrettslærer må forholde seg til. Gjennom interaksjon med andre kan en utveksle kunnskap samtidig tilegne seg ny kunnskap da en får samhandle med andre og dette er noe som kan påvirke valgene en tar. En toppidrettslærer sin kunnskap kan således påvirke andre ansatte på lik linje som deres kunnskap påvirker toppidrettslæreren. På denne måten kan en si at toppidrettslæreren i en skole bidrar til å påvirke organisasjonskulturen (Eriksson-Zetterquist et al., 2015). En bør med andre ord handle ut ifra skolens forventninger og krav, men også i tråd med de andre ansatte ved skolen. Dette kan illustreres gjennom disse sitatene:

”Jeg deltar på møter om læreplanen og sånt. Har læreplanen i bakhånden, men jeg ser ikke så mye på den.” IP2 fra skole A.

”Jeg bruker læreplanen aktivt og snakker med elevene om den. Læreplanen er til stor hjelp og den blir en slags korreksjon for å passe på at man går gjennom alt man skal gå gjennom. Det skal på en måte være som en spiral.” IP4 fra skole B.

Det kan trolig tenkes at disse to sitatene av IP2 og IP4 illustrerer to ytterpunkter av et omfang. Hvordan en lærer eller trener tolker læreplanen og hvordan dette realiseres i praksis kan sees i lys av deres tidligere erfaringer og kompetanse som ligger til grunn. Med andre ord hvilken utdanning som ligger til grunn for en toppidrettslærer kan ha en betydning for hvordan en velger å tolke læreplanen. I presentasjonen av IP2 ble det oppgitt at informanten ikke hadde en lærerutdanning til grunn, men flere trenerkurs og en toptrenerutdannelse. Det kan trolig tenkes at IP2 ikke bruker læreplanen, i like stor grad som IP4, på grunn av ulik utdanningsbakgrunn. På den andre siden er IP4 derimot utdannet adjunkt og det kan trolig tenkes at informantens hyppige bruk av læreplanen har sitt fundament i dette. Læreryrket kan på bakgrunn av dette sees på som et dynamisk yrke.

4.3 Taus kunnskap på mikronivå i ATDE-modellen

Som nevnt innledningsvis til kapittelet vil denne delen av oppgaven ta for seg mikronivået av ATDE-modellen. Viktige elementer innenfor mikronivået som vil bli belyst er skolen og dens samarbeidspartnere ettersom utøveren samhandler og er i regelmessig kontakt med disse miljøene. Før jeg tar for meg Henriksen et al. (2010) sin modell er det viktig å presisere at

modellen kan variere i stor grad avhengig av hvilket miljø den tar for seg. Derfor kan enkelte elementer og samtlige deler falle bort dersom de ikke er relevante for oppgavens problemstilling. Henriksen et al. (2010) ønsker å fokusere på miljøet fremfor utøveren da det er vanskelig å forutsi hvem som lykkes eller ikke. Alle utviklingsmiljø er særegne på hver sin måte, men Henriksen et al. (2010) sin hypotese tilsier at de utviklingsmiljøene som er suksessfulle har enkelte trekk som går igjen hos flere.

Sett i lys av læreplanens formål om å utvikle idrettsutøvere som gjennom systematisk og målrettet trening kan ha muligheten til å oppnå regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå (Utdanningsdirektoratet, 2006) kan ferdighetsutvikling sees på som en relevant kompetanse. Det kan tenkes at toppidrettslærerens bakgrunn og tidligere erfaringer kan ha betydning for deres realisering av elevenes ferdighetsutvikling i praksis. Med andre ord så sitter lærerne på en individuell taus kunnskap. Med grunnlag i dette kan det trolig hevdes at det finnes variasjoner med tanke på å støtte oppunder elevenes ferdighetsutvikling i toppidrettsfaget.

4.3.1 Forbund, klubb, krets og skole

Det viktigste konkurransefortrinnet innenfor en organisasjonskultur har vist seg å være dens kunnskapsbeholdning (Gotvassli, 2012). Med andre ord kunnskapsbeholdningen hos toppidrettslærerne som er ansatt i skolen sees på som betydningsfull. Skal en organisasjon oppnå målene en har satt seg er det viktig å prestere og i dette tilfellet kan det anses som viktig at toppidrettslærerne følger opp toppidrettselevne og deler sin kunnskap. Med grunnlag i datainnsamlingen som ble gjennomført kommer det frem at både informantene fra skole A og skole B besitter taus kunnskap i stor grad. Som gjengitt i underkapittel 4.1 En presentasjon av taus kunnskap hos informantene har de idrettspresentasjoner til grunn og er rikelig på trenererfaringer. Ifølge tidligere forskning illustrer resultatene fra en forskningsartikkel skrevet av Aalberg & Sæther (2016) at et tett samarbeid mellom både skole og klubb, lærere og trenere kan sees på som positivt for ferdighetsutvikling. Dette kan illustreres gjennom følgende sitater:

”Eleven kommer til et miljø hvor det er en tradisjon for trening og for å bli god. De som jobber her gjør det beste de kan for at utøvere skal lykkes. Kulturen drar deg opp og treneren yter sitt beste. Det tilrettelegges slik at elevene skal få til både satsting på idrett og skole.” IP1 fra skole A.

”Et tett samarbeid og i stor grad tett oppfølging fra klubben. Dette er viktigste mot å utvikle utøvere mener jeg. Det er også viktig å være tilstede på konkurranser og i hverdagen, slik at man får sett de i ulike situasjoner.” IP2 fra skole A.

”Har møter med Olympiatoppen hvor vi kvalitetsikrer opplegget med tanke på progresjon og utvikling; hvordan det går, hva vi trenger å jobbe mer med, hva som mangler for å ta steget videre, men det er begrenset hvor tett de kan være på.” IP4 fra skole B

ATDE-modellen sin hensikt er å gi en økt forståelse av det totale miljøet en idrettsutøver befinner seg i (Henriksen et al., 2010). Med andre ord å se helheten rundt idrettsutøveren kan sees på som avgjørende dersom en ønsker å skape god tilrettelegging og et godt samarbeid. Basert på de tre sitatene presentert ovenfor kan det tolkes som om både skole A og skole B ønsker å se helheten rundt en utøver. Det kan derfor tolkes som om skole A og skole B er relativt samstemte når det kommer til samarbeid og tilrettelegging for at elev skal lykkes med både idrett og skole. I teorikapittelet ble det nevnt flere sentrale trekk som kjennetegner en trener blant annet dens fokus på en utøvers fremgang istedenfor tidligere resultater. Derfor kan det på den andre siden tolkes som at et samarbeid med eksterne parter ikke alltid er like gunstig ifølge IP3 fra skole B.

”Jeg mener begrepet talent har en tendens til å bli tolket feil, altså at det går kun på det fysiske og genetiske talentet. Jeg mener begrepet handler om talentet til å gjøre en god treningsjobb over lengre tid. ... er også en lagidrett, det er ikke ofte noen blir gode alene, må bli gode sammen.” IP3 fra skole B.

”Olympiatoppen er sterkt involvert, men de er opptatt av resultater og medaljer så fort som mulig. Opplever en utålmodighet fra Olympiatoppen. Jeg mener det er viktigere med å få en jevn progresjon enn å oppnå medaljer så fort som mulig.” IP3 fra skole B.

Det kan tenkes at en langsiktig strategi og planlegging er viktig for en toppidrettselev utvikling mot å bli en toppidrettsutøver. At en trener eller toppidrettslærer vektlegger dette er også et sentralt kjennetegn. Det å gi dem mulighet til å skape individuelle treningsprogrammet

samt skape en enhetlig kommunikasjon og vise dem støtte hele veien kan også anses som avgjørende for en toppidrettselevs utvikling. Dette kan illustreres gjennom følgende sitater:

”Det er lagt opp mye til at elevene får styre selv. De kommer aldri til toppen hvis de er vandt til å bli trent, må derfor gjøre noe selv. (...) Det går mye i prating og veiledning.” IP1 fra skole A.

”Verdsetter de elevene som klarer å jobbe med egen utvikling, som har fokus på seg selv og gruppa, har nysgjerrighet, er dedikert og de som setter pris på kulturen.” IP2 fra skole A.

”En utøver utvikles hvis man prøver å bli bedre sammen og bygge seg gradvis opp. (...) Man må hjelpe til å bevisstgjøre utøverne. Jeg prøver å ha et fokus på at elevene ikke trenger å være gode som 17 åring, men at det heller er viktig å ta alle stegene for å komme seg dit.” IP3 fra skole B.

”Hvordan vi kan skape utøvere som blir selvgående for egen læring og utvikling er noe vi diskuterer på toppidrett. (...) Prøver å legge til rette for at elevene skal kunne pushe seg selv, men lar de restituere dersom dette er nødvendig.” IP4 fra skole B.

Det kan virke som om alle informantene på både skole A og skole B jobber mot en langsiktig prestasjonsutvikling hos sine toppidrettselever. Med grunnlag i sitatene av IP1 og IP3 kan det tolkes som at skolene ønsker å fremme en selvstendigjøring hos elevene med fokus på refleksjon. Det vil si at elevene bør kunne reflektere over selvstendige valg de tar og forstå hvorfor en tar disse valgene. IP4 sier blant annet at elevene får ”*restituere dersom dette er nødvendig*” da kan det tenkes at elevene må begrunne for hvor det er viktig å restituere og på hvilken måte dette skal være viktig i lignende situasjoner som kan oppstå i fremtiden.

5. Avslutning

Som tidligere nevnt innledningsvis skal toppidrettsfaget ifølge Utdanningsdirektoratet (2006:2) ”... bidra til at Norge får bevisste idrettsutøvere som kan oppnå gode resultater både regionalt, nasjonalt og internasjonalt”. I denne bacheloroppgaven er det fire informanter som har bidratt til datainnsamlingen og det kan tenkes at deres tause kunnskap er betydningsfull med tanke på å innfri Utdanningsdirektoratet sitt formål. Taus kunnskap kan ifølge Lubit (2001) utvikles i ulike settinger og Henriksen et al. (2010) påpeker at enkelte idrettsmiljø oppnår større suksess enn andre. Oppgavens formål har vært å undersøke hvordan en kan forstå en toppidrettslærer sin tause kunnskap i organisasjonskulturen. Med andre ord hvordan tidligere erfaringer kan spille inn på forståelsen av ferdighetsutvikling blant toppidrettselever. Ved å kombinere videregående opplæring med egeninteresse skal elever få muligheten til å satse på idrett. Programfaget toppidrett skal derfor gagne eleven i form av god tilrettelegging. Kunnskapsrike lærere og et godt samarbeid med forbund, klubb, krets og skole skal gjenspeile dette tilbudet (Skolens styringsdokument anonymisert på grunn av konfidensialitet). Sentrale funn som er blitt belyst er informantenes brukt av tidligere erfaringer fra idretten og inn i skolen. Samarbeid både innad og utenfor skolen kan sees på som betydningsfull og det virker som om informantene verdsetter dette, men det kommer til syne at dette også har sine utfordringer. Innsamlingen av data illustrere også at det er et stort fokus blant toppidrettslærerne på å skape selvstendige toppidrettsutøvere gjennom bevisstgjøring og refleksjon.

Veien videre

Til fremtidig forskning på dette feltet kunne det ha vært spennende å gjort en kartlegging av et større antall toppidrettslinjer for å undersøke toppidrettslærerne sin kunnskap og kompetanse nærmere. En mulighet kunne også vært å få høre elevene sine meninger og opplevelser av tematikken.

6. Litteraturliste

Aalberg, R. R., & Sæther, S. A. (2016). The Talent Development Environment in a Norwegian top-level football club. *Sport Science Review*, 25(3-4), 159-182.

Aulstad, V. (2017, 25. desember). Norges "ukjente" talentfabrikk: -elever gråter dagen de går ut. VG. Hentet 01.02.19, fra: <https://www.vg.no/sport/i/71Kba3/norges-ukjente-talentfabrikk-elever-graater-dagen-de-gaar-ut>

Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode. En kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Eriksson-Zetterquist, U., Kalling, T., Styhre, A., & Woll, K. (2015). *Organisasjonsteori*. Oslo: Cappelen Damm as.

Gotvassli, K.-Å. (2012). *Kunnskaps- og prestasjonsutvikling i organisasjoner: rasjonalitet eller intuisjon og følelser?* Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Grimen, H. (2008). Profesjon og kunnskap. I A. Molander, & L. I. Terum (red.), *Profesjonsstudier* (s. 71-86). Oslo: Universitetsforlaget.

Henriksen, K., Stambulova, N., & Roessler, K. K. (2010). Holistic approach to athletic talent development environments: A successful sailing milieu. *Psychology of sport and exercise*, 11(3), 212-222.

Ingebrigtsen, J. E. (2014). *Trenerundersøkelsen 2013*.

Jacobsen, D. I. (2016). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm as.

Larsen, A. K. (2007). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Lubit, R. (2001). The keys to sustainable competitive advantage. *Organizational dynamics*, 29(4), 164-178.

Nonaka, I. (1994). A dynamic theory of organizational knowledge creation. *Organization science*, 5(1), 14-37.

Nonaka, I., & Von Krogh, G. (2009). Perspective - Tacit knowledge and knowledge conversion: Controversy and advancement in organizational knowledge creation theory. *Organization science*, 20(3), 635-652.

Olympiatoppen. (2013). Olympiatoppens visjon, formål og filosofi. Hentet 03.04.19, fra: https://www.olympiatoppen.no/om_olympiatoppen/regioner/region_midt-norge/strategi/page3078.html

Polanyi, M. (1983). *The Tacit Dimension*. Gloucester, Mass: Peter Smith.

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3.utg.). Oslo: Gyldendal.

Utdanningsdirektoratet. (2006). *Læreplan i toppidrett- valgfrie programfag i utdanningsprogram for idrettsfag (IDR5-01)*. Hentet 12.02.19, fra: <https://www.udir.no/kl06/IDR5-01/Hele/Formaal>

Vil du delta i bacheloroppgaven om toppidrettslærerne?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å belyse hvordan toppidrettslæreres opplever og forstår elevers ferdigheter. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi er to studenter ved Norges tekniske-naturvitenskapelige universitet (NTNU) som studerer til å bli lektorer i kroppsøving og idrettsfag. Vi er i gang med en bacheloroppgave som omhandler toppidrettslærere ved to videregående skoler i Trondheim. I den forbindelse ønsker vi å se nærmere på toppidrettslærerens forståelse av elevers fremtidige ferdigheter. Med andre ord, hvordan din kompetanse og bakgrunn kan spille inn på forståelsen av ferdighetsutvikling hos toppidrettselever.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Lektorutdanningen for kroppsøving og idrettsfag ved NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta ettersom du er toppidrettslærer og innehar erfaringer som er relevant for vår oppgave. Utvalget av informanter vil bli hentet fra to videregående skoler i Trondheim som tilbyr toppidrett. Totalt ønsker vi seks informanter, tre fra hver skole.

Hva innebærer det for deg å delta?

For å samle inn data vil vi benytte oss av intervju som vil vare mellom 30 minutter og en drøy time (avhengig av hvor mye du har lyst til å fortelle). Spørsmålene omhandler din forståelse av elevers ferdigheter. Intervjuet vil ikke tas opp på lyd, med registrert som notater.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert og destruert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun studentene (Siri Nevermo Guttelvik og Ane Lian Hansen, bachelorstudenter i lektorutdanningen for kroppsøving og idrettsfag, NTNU) og veileder Martin Nesse (Vitenskapelig assistent ved idrettsvitenskap, institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU) vil ha tilgang til disse.
- I bacheloroppgaven vil resultatene anonymiseres og presenteres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Dette sikrer deltakeres anonymitet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Bacheloroppgaven skal etter planen avsluttes 10.mai 2019, og datamaterialet blir slettet ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Siri Nevermo Guttelvik (e-post: siringu@stud.ntnu.no, tlf: 908 04 043), student.
- Ane Lian Hansen (e-post: anelha@stud.ntnu.no, tlf: 901 80 340), student.
- Martin Nesse (e-post: martin.nesse@ntnu.no, tlf: 926 25 884), veileder.

Med vennlig hilsen

Siri Nevermo Guttelvik

siringu@stud.ntnu.no

908 04 043

Lektorutdanningen, NTNU

Trondheim

Ane Lian Hansen

anelha@stud.ntnu.no

901 80 340

Lektorutdanningen, NTNU

Trondheim

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet toppidrettslærerne, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 10.mai 2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2. Intervjuguide

Intervjuguide

Vi begynner intervjuet med å introdusere oss selv, hvem vi er, hva vi studerer og formålet med bacheloroppgaven vår. Før vi begynner intervjuet blir det en kort gjennomgang av informantens rettigheter og dersom informanten har noen spørsmål gis det rom for dette.

Åpningsspørsmål

1. Hvordan ser en typisk arbeidsdag ut for deg?

Toppidrettslæreren bakgrunn

2. Kan du beskrive din idrettsbakgrunn?
 - Rolle? Lag? Klubber? Trener?
3. Hvilken utdanningsbakgrunn har du?
 - Kurs? Trenerlisenser?
4. Hvor lenge har du undervist i toppidrettsfaget?
 - Annen relevant arbeidserfaring?

Læreplan

5. Hvordan tolker du formålet i toppidrettsfaget?
 - Hvordan syns du faget blir formidlet gjennom læreplanen?
 - Hvordan forholder du deg til læreplanen?
 - Oppfattes dette likt med kolleger?
 - Er det et samarbeid mellom lærere og trenere ved skolen?

Utviklingskultur

6. Hvilke ferdigheter verdsetter du hos en toppidrettsselev?
 - Hvordan vurderes disse ferdighetene mot det å utvikle en toppidrettsutøver?
7. Hvordan jobber dere mot å utvikle fremtidige ferdigheter hos toppidrettslevene?
 - Hva kjennetegner deres utviklingskultur?
 - I hvor stor grad samarbeider lærere og trenere?
 - På hvilken måte får du brukt tidligere erfaringer fra idrett og utdanning?
8. Kan du si noe om hvordan dere organiserer toppidrettsfaget på skolen?
 - Har dere et samarbeid med krets, klubb og forbund? I hvilken grad?

Avslutningsspørsmål

9. Er det noe du har lyst til å si som du ikke har fått sagt?
 - Har du noen eksempler fra din undervisningspraksis som kan illustrere det vi har snakket om?

Takk for intervjuet!

Vedlegg 3. Kodeark

Sorteringsbasert koding

Koding	Intervju
Idrettsbakgrunn	
Utdanningsbakgrunn	
Kurs og trenerlisenser	
Annen relevant arbeidserfaring	
Integrering av læreplanen	
Ferdighet/utvikling til en toppidrettselev	
Utviklingskultur	
Samarbeid mellom lærere og trenere	
Tidligere erfaringer / Taus kunnskap	
Organisering	
Samarbeid med krets, klubb og forbund	

